

Salmonidenvangsten in de Roer

(Tekst & foto's: T. Belgers (Secretaris VBC Roerdal))

Sinds 1996 worden in het Duitse stroomgebied van de Eifelrur jaarlijks 100.000 jonge zalmen uitgezet met als doel het herstel van de zalmstand in deze rivier, die vroeger een van de beste zalmrivieren van Duitsland was. Nadat enkele paainesten van grote salmoniden waren ontdekt, zijn vanuit de hengelsportvereniging in Dürren de eerste initiatieven voor herintroductie ontwikkeld.

Groot was dan ook de consternatie toen bleek dat in Roermond plannen waren voor herstel van de aldaar aanwezige waterkrachtcentrale in de Roer. Visbeschermende maatregelen bleken niet te zijn ingecalculerd, een vistrap om de centrale heen evenmin.

Ook de VBC Roerdal, visserijgerechtigde in het Nederlandse deel van de Roer, kwam dit ter ore. Protestbrieven en acties naar de initiatiefnemers en naar Gemeente en Waterschap hadden als resultaat dat het gevaar voor de vrije vismigratie werd onderkend. Hierop werd een begeleidingscommissie ingericht waarin alle betrokkenen zitting hadden.

De opdracht aan deze commissie was te onderzoeken hoe visgeleiding en vismigratie bij de restauratie meegenomen konden worden. Vele varianten zijn de revue gepasseerd, maar werden allen als niet haalbaar of te duur

beoordeeld. Ondertussen vorderde de restauratie gestaag en in september 2000 werd de waterkrachtcentrale in werking gesteld, zonder visbescherming en vistrap.

In de Roerdelta, bestaande uit de monding van de Roer en de Hambeek, is in het verleden een bekkentrap tussen de Roer en de Hambeek aangelegd. Deze functioneerde echter onvoldoende en kreeg in verhouding tot de aftakking met de waterkrachtcentrale te weinig water om een goede lokstroom te kunnen hebben. Hierdoor trokken vrijwel alle migrerende vissen de aftakking van de waterkrachtcentrale op en konden dan niet meer verder. Om aan te kunnen tonen dat er salmoniden de Roer op wilden trekken, maar bij de waterkrachtcentrale niet verder konden, heeft de VBC Roerdal vanaf 2003 stroomafwaarts onderzoek gedaan middels electrobevissingen. De resultaten hiervan waren eind 2003 twee zalmen van 61 en 53 cm, in 2003 een zalm van 70 cm, in 2004 een zeeforel van 60 cm en in 2005 een zalm van 70 cm. De meeste van deze vissen vertoonden ernstige beschadigingen aan de neus, veroorzaakt door het springen tegen de betonnen overkapping van de uitstroomopening van de turbine.

Foto's van de gewonde vissen hebben er uiteindelijk mede toe geleid dat momenteel de laatste hand wordt gelegd aan een visgeleidingssysteem, een vistrap stroomafwaarts van de waterkrachtcentrale en een vernieuwde natuurlijke passage tussen de Roer en de Hambeek. Dit alles met ondersteuning van LIFE-subsidies en aangelegd in opdracht van het Waterschap Roer en Overmaas.

Nadat eind 2007 door hoog water de vistrap tussen Roer en Hambeek reeds watervoerend was gedurende een aantal dagen en een sterke lokstroom via de Hambeek naar de Maas ontstond, werd besloten de vistrap te onderzoeken op de aanwezigheid van vissen. In samenwerking met Bureau Natuurbalans, enkele vrijwilligers van de VBC Roerdal en Duitse collega visstandbeheerders van de Roer is op 5 januari 2008 door Rob Gubbels van het

Waterschap Roer en Overmaas een electro-bevissing van de vispassage georganiseerd. Hierbij werden maar liefst 22 vissoorten gevangen in de vispassage. Hieronder bevonden

zich o.a. elrits, juveniele sneep en barbeel, volwassen rivierprik, kopvoorn en bittervoorn. Als klap op de vuurpijl maakte een zalm van 55 cm, die al vanuit de Maas de vistrap had gevonden, deze dag tot een groot succes.

Bijzondere waarneming: Kesslers grondel (*Neogobius kessleri*)

(Tekst: E. Brokkelkamp, N. van Kessel, F. Spikmans, foto's : P. van Hoof & F. Spikmans)

Sinds het najaar van 2007 voeren RAVON en Natuurbalans - Limes Divergens in opdracht van RWS Waterdienst, de actieve monitoring van vissen in de grote rivieren van Nederland uit. Op één van de trajecten in de Waal, bij de uitmonding van het Maas-Waalkanaal, werd op 13 maart 2008 een plompe rivierdonderpad-achtige vis gevangen.

Meteen kon worden uitgesloten dat het rivierdonderpad of marmergrondel was. Bij het gevangen exemplaar was namelijk te zien dat de buikvinnen vergroeid waren tot een zuigorgaan. Hieruit blijkt dat het geen rivierdonderpad (familie Cottidae) kan zijn, maar dat het een lid van de familie Gobiidae betreft. Een inmiddels bekendere exoot, de marmergrondel (*Proterorhinus semilunaris*), is herkenbaar aan de buisvormige neusopeningen, maar deze waren niet aanwezig. Omdat de voorste rugvin geen zwarte vlek heeft, kon de zwartbekgrondel (*Neogobius melanostomus*) eveneens worden uitgesloten. De Kesslers grondel is te herkennen aan een grote kop, die breder is dan hoog, en een brede bek.

De determinatie van de Kesslers grondel is bepaald met behulp van de tabel voor het geslacht *Neogobius* in het recent verschenen handboek van Kottelat en Freyhof (2007). Van belang zijn de volgende kenmerken: de voorste vinstralen van de tweede rugvin zijn even lang; er is geen zwarte vlek aanwezig in de eerste rugvin en de rug achter de kop is bedekt met kamschubben. Kamschubben zijn (onder een microscoop) herkenbaar aan de gekamde achterrand (zie afbeelding). Daarnaast zijn voor deze soort ook de brede afgeplatte kop en de vooruitstekende onderkaak kenmerkend.

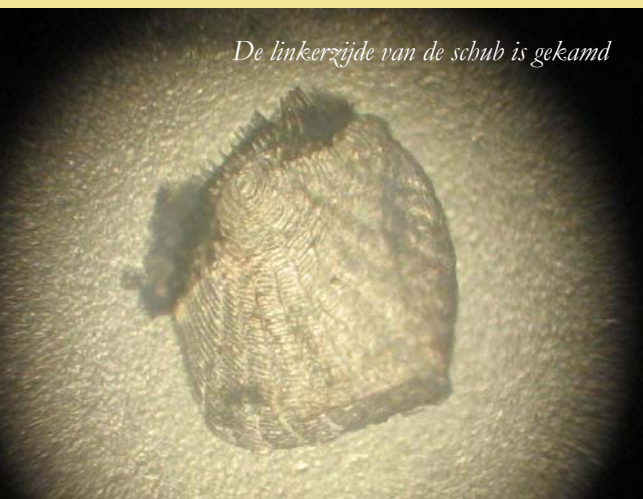
In het laatste nummer van het RAVON tijdschrift (nr. 27) werd de eerste vangst van de Kesslers grondel (*Neogobius kessleri*) uit Nederland gemeld.

De Kesslers grondel komt van nature onder andere voor in de Donau, maar niet verder dan ongeveer 300 km. landinwaarts (gezien vanaf de Zwarte Zee, in Roemenië). Vanaf 1990 werd de soort verder stroomopwaarts waargenomen, in 1999 is de soort voor het eerst waargenomen in het Duitse gedeelte van de Donau, in 2005 in de Duitse Rijn, en tenslotte in 2007 in de Waal in Nederland. Sinds het schrijven van dit artikel zijn tijdens de actieve monitoring in het rivierengebied nog drie Kesslers grondels aangetroffen.

Literatuur:

Kottelat, M. & J. Freyhof, 2007. Handbook of European freshwater fishes. Kottelat, Cornol, Switzerland and Freyhof, Berlin, Germany.

Soes, M., P. Veenfliet & D. van Mourik, 2007. RAVON tijdschrift, december 2007, RAVON 27, p. 39-40. Stichting RAVON, Nijmegen.

De linkerzijde van de schub is gekamd